

Paweł Mateusz Modrzyński
Wydział Nauk Historycznych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Kulturowe aspekty funkcjonowania zwierząt w miastach pruskich (XIII-XVI w.). Studium z teorii dawnego prawa miejskiego.

Streszczenie

Promotor: dr. hab. Piotr Oliński prof. UMK

Zwierzęta były niewątpliwie czynnikiem stymulującym życie w średniowiecznym mieście. Pomagały ówczesnemu człowiekowi w egzystencji, zapewniając pożywienie oraz siłę roboczą. Stanowiły też stały element krajobrazu miejskiego. W ówczesnych miastach można było spotkać zwierzęta hodowlane, domowe jak i dzikie. Zasady współistnienia ludzi i zwierząt na terenach miejskich zostały uregulowane poprzez źródła teorii prawnej, którymi były przede wszystkim kodeksy prawne i wilkierze miejskie.

Przedmiotem badań są przepisy prawne dotyczące różnorodnych zagadnień związanych ze zwierzętami. Analiza owych przepisów korelowanych z faktografią zaczerpniętą z innych źródeł może przybliżyć obraz współżycia ludzi i zwierząt w ówczesnych miastach.

W pierwszym rozdziale omówiono kwestie związane z ówczesnym ustawodawstwem miejskim. Ważnym etapem w historii prawa istotnym dla niniejszego tematu jest proces przejścia z etapu prawa mówionego do czasu ukonstytuowania się prawa pisanego. W rozdziale owym omówiono kwestie źródłoznawcze i terminologiczne. Zwrócono również uwagę na fakt, że prawodawstwo miejskie nie było tworem jednolitym. W Prusach występowały bowiem różne kultury prawne: prawo chełmińskie, prawo lubeckie oraz prawo niemieckie proste. W tym rozdziale postarano się również odpowiedzieć na pytanie jak teoria prawna wpływała na stosowaną praktykę sądową.

Rozdział drugi stanowi przegląd gatunków występujących w ówczesnych miastach jak i w ustawodawstwie miejskim. Zwrócono uwagę na stosowaną w źródłach prawnych terminologię oraz szacunki co do ilości konkretnych gatunków zwierząt występujących w miastach. Przedstawiono m.in. bydło domowe, trzodę chlewną, konie, psy, koty, wilki niedźwiedzie, ptaki czy pszczoły.

Rozdział trzeci poświęcono kwestiom społeczno-kulturowym mającym wpływ na przepisy prawne. Omówiono zakres władzy człowieka nad zwierzęciem. Zwrócono uwagę na stosunek ówczesnych do zwierzęcia w kwestii ich inteligencji oraz wynikający z owego stosunku zakres odpowiedzialności za czyny niezgodne z prawem popełnione przez zwierzęta. Podjęto również omówienie zagadnienia okaleczania i bicia zwierząt pod kątem etycznym i prawnym. Następnie opisano wykorzystywanie zwierząt w szeroko rozumianej rozrywce oraz aspekty związane z seksualnością.

Rozdział czwarty otwiera podrozdział obejmujący zagadnienie dozwolonych i zakazanych miejsc hodowli zwierząt. Następne podrozdziały traktują odpowiednio o miejscach uboju zwierząt oraz miejscach związanych z ich wypasem. Omówione zostały również przepisy prawne dotyczące pasterzy miejskich i prywatnych oraz innych zawodów związanych z hodowlą zwierząt. Ważnym aspektem w ówczesnym ustawodawstwie był również prawny obowiązek dostępu dla zwierząt do wody pitnej oraz uregulowany porządek korzystania z nich. Zwrócono również uwagę na regulacje związane z rozmnażaniem zwierząt jak i przetrzymywaniem na terenach miast zwierząt dzikich.

Rozdział piąty otwiera analiza zagadnienia wypożyczania zwierząt oraz kwestii potencjalnych odszkodowań za ich okaleczenie bądź ich utratę. Ówczesne ustawodawstwo uregulowało również kwestie odszkodowawcze związane z korzystaniem z dróg i mostów zwłaszcza wypadki drogowe oraz tzw. prawo gościnności. Częścią ówczesnego ustawodawstwa miejskiego było również ustawodawstwo morskie, które zawierało informacje dotyczące obecności zwierząt na ówczesnych statkach.

Kolejny szósty rozdział poświęcono analizie ówczesnego prawa karnego w szczególności spraw związanych z atakami na ludzi oraz tzw. szkodnictwem. Przedstawiono niektóre elementy procesowe, takie jak przeprowadzenie dowodu. Zwrócono uwagę na odpowiedzialność prawną za czyny niezgodne z prawem. W niektórych przypadkach odpowiedzialność spoczywała na właścicielu, w innych na zwierzęciu- sprawcy czynu zakazanego, w jeszcze innych na osobach trzecich, które winne były przykładowo prowokacji zwierzęcia. W tymże rozdziale poświęcono uwagę również kwestii wykorzystywania zwierząt w egzekucjach na ludziach jak też problemowi kradzieży zwierzęcia.

Ostatni siódmy rozdział poświęcony został dwóm kwestiom. Przedstawiono w nim przepisy i regalia łowieckie oraz sprawy przeciwpożarowe odnoszące się do budynków gospodarskich, w których przetrzymywane były zwierzęta. Szczególną uwagę zwrócono na regulacje odnośnie przechowywania słomy i siana. Pracę zamyka zakończenie i bibliografia.

Pauli Kobara (redakcja)

Paweł Mateusz Modrzyński
Faculty of History
Nicolaus Copernicus University, Toruń

**Cultural aspects of functioning of animals in Prussian towns (13-16th c.).
Study of the theory of the old town law.**

Summary

Supervisor: dr. hab. Piotr Oliński prof. UMK

Animals were undoubtedly a factor stimulating life in the medieval town. As food and workforce, they helped man to exist. They were also a permanent element of the urban landscape. In medieval towns, livestock, domestic and wild animals existed. The rules of coexistence of people and animals in urban areas were regulated by the sources of legal theory, i.e. mainly legal codices and town willkürs.

It is the legal regulations concerning various animal-related issues that are the subject of the research. The analysis of these regulations, correlated with evidence from other sources, illustrates the coexistence of people and animals in the towns in the Middle Ages.

The first chapter discusses some issues related to the urban legislation. An important stage in the history of law is the process of transition from the stage of oral law to the time when the written law was being established. This chapter addresses source and terminology issues. It is also noted that the municipal legislation was not a uniform construction. There were different legal cultures in Prussia: Kulm law, Lübeck law and plain German law. In this chapter, an attempt was also made to answer the question of how the legal theory influenced the judicial practice.

The second chapter is an overview of the species found in the towns of that time and noted in urban legislation. Attention is drawn to the terminology used in legal sources and estimates of the number of specific animal species occurring and kept in towns. The chapter presents, among others, domestic cattle, pigs, horses, dogs, cats, wolves, bears, birds and bees.

The third chapter is devoted to socio-cultural issues affecting legislation. It discusses the scope of human power over an animal. Attention is drawn to the attitude of medieval people towards animals in terms of the intelligence of the latter and the ensuing liability for illegal acts

they committed. The issue of mutilation and beating of animals was also discussed from an ethical and legal perspective. What is described next is the use of animals for entertainment and in sexual context.

The fourth chapter opens with a subchapter on the issue of acceptable and prohibited husbandry sites. The following subchapters deal respectively with places of animal slaughter and pastures, discussing also the legal regulations concerning urban and private shepherds and other professions related to animal husbandry. An important aspect of the then legislation was also the legal obligation to provide animals with drinking water and established order of making use of it. . Attention was also paid to the regulations related to animal breeding and the keeping of wild animals in urban areas.

The fifth chapter opens with an analysis of the problem of renting animals and the potential compensation for their mutilation or loss. The legislation of that time also regulated compensation related to the use of roads and bridges, especially road accidents and the so-called law of hospitality. The maritime legislation of that time also included information on the presence of animals on ships.

The sixth chapter is devoted to the analysis of the criminal law, in particular, cases related to animal attacks on people and the so-called "harm". Some procedural elements are presented, such as the examination of evidence. Attention is drawn to the liability for illegal actions. In some cases it rested with the owner, in others - with the animal offender, in others yet - with third parties who were guilty of provoking the animal. This chapter also addresses the use of animals in capital punishments and the theft of animals.

The last, seventh, chapter is devoted to two issues. It presents hunting regulations and regalia, as well as fire safety issues related to farm buildings where animals were kept. Special attention is paid to the regulations concerning the storage of straw and hay. The dissertation ends with a conclusion and a bibliography.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Paweł Matuszko". The signature is written in a cursive, flowing style.